

УДК 324+321.6/8

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2020.29.33>

ЦИФРОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС УКРАЇНИ ТА БІЛОРУСІ (КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА)

Наталія Стебліна

*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
факультет інформаційних та прикладних технологій,
кафедра політології та державного управління
вул. 600-річчя, 21, 21021, м. Вінниця, Україна*

Цифрові політичні дискурси України та Білорусі порівнюються у статті. Використовується формальний аналіз, здійснений за допомогою комп'ютерної програми, написаної мовою Python. Матеріалом для дослідження стали провідні незалежні ЗМІ країн: «Українська правда» та «Новая ніва». Періодом для України були вибори 2019 р., для Білорусі – 2015 р. (для аналізу бралися тексти за півроку). За трьома показниками (диверсифікація, унікальність, вітчизняний фокус) встановлено принципову різницю між дискурсами країн. Український дискурс можемо охарактеризувати як такий, що має відносно високий рівень диверсифікації – 1,1 (репрезентована більша кількість політичних акторів, які взаємодіють один з одним через політичний текст), а білоруський – як такий, що має низький рівень за показником – 0,5 (тому політична взаємодія перед виборами та після – слабка). При цьому український дискурс за більш високої диверсифікації передбачає меншу унікальність – 17% (до взаємодії постійно долучаються одні й ті ж суб'єкти), а білоруський, навпаки, за низької диверсифікації має високу унікальність 46% (половина політичних акторів – епізодичні). Це говорить про фрагментарність, непостійність цифрового політичного дискурсу за складом політичних акторів у Білорусі. До того ж в Україні увага в дискурсі зосереджена переважно на вітчизняних акторах (і їх згадують більше під час виборів та після), а от у Білорусі за високої фрагментарності та низької диверсифікації половина згадок належить зарубіжним акторам (вітчизняний фокус в Україні – 2,8, у Білорусі – 0,6). За попередні роки спостережень рівень диверсифікації падає в обидвох країнах, що можемо пов'язувати із цифровізацією дискурсу, а отже, збільшенням інформації (а тому і кількості політичних текстів). Також зростає показник вітчизняного фокусу (про зарубіжних акторів пишуть усе більше).

Ключові слова: цифровий політичний дискурс, Україна, Білорусь, президентські вибори, політичний режим.

Епоха пост-правди та «альтернативних» фактів дає змогу будь-якому режиму, навіть авторитарному, називати себе демократичним і створювати відповідний імідж у політичному дискурсі. На думку І. Пантелейчука, цілком можлива імітація демократії, за якої «політика починає підмінятися маніпуляціями суспільною свідомістю» [3, с. 284]. Причому, інколи в наукових працях знаходимо вказівки про те, що це «молода демократична правова держава» та «демократична держава перехідного типу» [4]. З-поміж інших визначень знаходимо характеристики «парадоксальний» [5], «феномен» [9], «патримоніалізм Бонапартистськими тенденціями» [7], «конкурентний авторитаризм», «демагогічна демократія», «керована демократія» [9] та ін.

Інколи чітких визначень бракує й українському режимові. Наприклад, Р. Балабан називає його «фасадною й риторичною демократією» [1, с. 267], С. Матушак – «олігархічною демократією» [6]. При цьому потрібно враховувати динаміку українського режиму,

оскільки за часів президентства Л. Кучми, В. Ющенка, В. Януковича та П. Порошенка він «істотно змінювався» [8, с. 106]. Дуже часто щодо обидвох режимів: українського та білоруського вживається характеристика «гібридний» чи «перехідний». Або ж режими колишніх радянських республік просто характеризуються як «більш» демократичні чи «більш репресивні» [11], «більш відкриті» та «більш закриті» [11, с. 231]. Тим не менш подібні визначення не дають змоги чітко відокремити обидва режими й побачити різницю між ними.

Тож, визначаючи режим, важливо не просто говорити про наявність демократичних ознак інституцій (приміром, конституцій, де гарантовані права та свободи, виборів, парламентів та ін.), але й визначати фактори, які «спрощують або підривають процес авторитарної консолідації та «закриття» режиму» та звертати увагу на можливість політичної конкуренції [11, с. 232]. Говорячи про український режим, І. Мацішина зауважує «наявність декількох центрів прийняття рішень, а відповідно, і неоднорідність офіційного дискурсу» [2, с. 6].

Зважаючи на зазначене вище, пропонуємо розрізняти український та білоруський політичні режими через декілька показників: диверсифікацію, вітчизняний фокус та унікальність політичного дискурсу. Саме це нам дасть змогу відстежити наявність політичної конкуренції, характер репрезентації політичних суб'єктів та інститутів та порівняти обидва режими.

Отже, метою дослідження є компаративний аналіз цифрового політичного дискурсу України та Білорусі за трьома зазначеними показниками. Матеріалом для дослідження стануть політичні новини незалежних ЗМІ: України – інтернет-видання «Українська правда», Білорусі – інтернет-газета «Наша ніва». Задля вимірювання показників створимо і використаємо комп'ютерну програму (мовою Python). За її допомогою:

- знаходитимемо і підраховуватимемо згадки вітчизняних політичних суб'єктів та інститутів та отримуватимемо показник диверсифікації (кількість згадок політичних суб'єктів та інститутів/кількість новин);

- визначимо відсоток унікальних згадок політичних суб'єктів та інститутів до загальних згадок – показник унікальності;

- підрахуємо співвідношення вітчизняних/зарубіжних суб'єктів та інститутів (вітчизняний фокус).

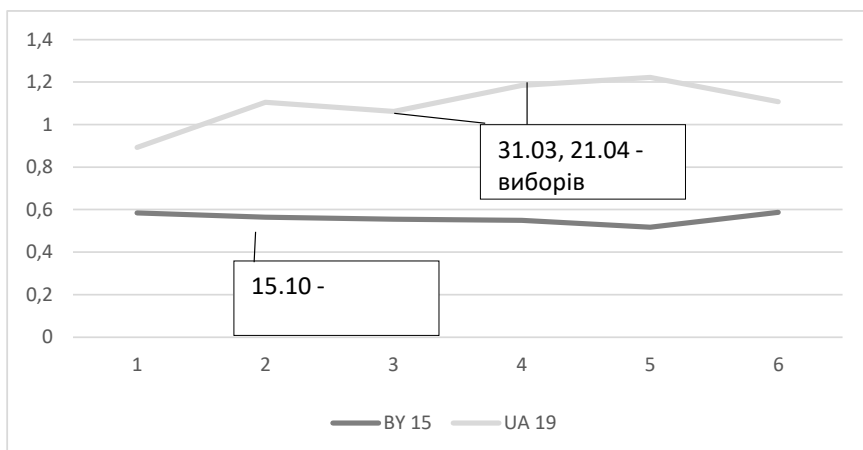
Періодом дослідження будуть шість місяців із часу реєстрації кандидатів у президенти в ЦВК перед останніми виборами (для Білорусі – з 22 серпня 2015 р.; для України – з 31 грудня 2018 р.). Саме президентські вибори вважаємо показовими для вимірювання окреслених показників, оскільки в політичному дискурсі мають бути репрезентовані основні кандидати, а незалежні мас-медіа – виступати майданчиком для суспільного діалогу, до якого долучатимуться різні політичні актори.

Переїдемо до розгляду результатів.

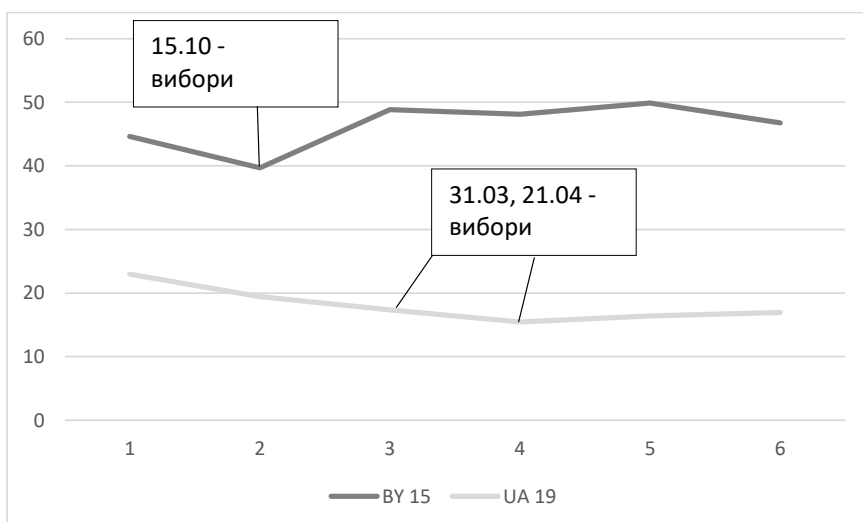
Український цифровий політичний дискурс має вищі показники диверсифікації, а також перед виборами та після фіксуємо зростання за показником (рис. 1). У Білорусі – диверсифікація нижча, при цьому показник перебуває приблизно на одному й тому ж рівні. Нижчий показник в Україні у першому місяці та в Білорусі у п'ятому пояснюємо сезонним коливанням (це січень, коли політичне життя у країнах має найнижчу інтенсивність).

Також різну картину спостерігаємо щодо показника унікальності. У білоруському політичному дискурсі він майже удвічі більший (рис. 2).

Чим вищий показник унікальності дискурсу, тим більше в ньому епізодичних політичних акторів. Майже половина політичних акторів та інститутів Білорусі згадуються

Рис. 1. Диверсифікація цифрового політичного дискурсу України та Білорусі

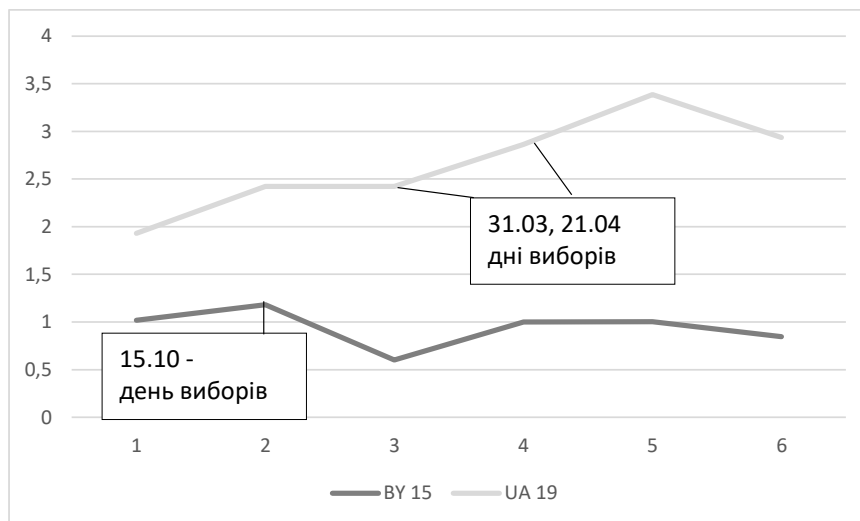

Рис. 2. Унікальність цифрового політичного дискурсу України та Білорусі

лише декілька разів, в Україні таких у середньому 17%. Цікаво, що в місяці виборів є «присідання» показника, це означає, що в цей період увага сконцентрована на провідних кандидатах, і їх згадують найбільше. В Україні після виборів показник лишився на тому ж рівні (що можемо пов'язати із майбутніми позачерговими парламентськими виборами). В Білорусі ж, навпаки, унікальність зросла майже на 10%.

Також різницю бачимо і щодо вітчизняного фокусу (рис. 3).

Український цифровий політичний дискурс зосереджений переважно на вітчизняних акторах (їх згадують удвічі, а під час другого туру та після нього – втричі більше, ніж

Рис. 3. Вітчизняний фокус цифрового політичного дискурсу України та Білорусі

зарубіжних). Натомість у Білорусі приблизно однакова кількість згадок. І є «просідання» за показником одразу після виборів, що можемо пов'язати із трансляцією реакції зарубіжних акторів на вибори.

Отже, на основі аналізу текстів політичних новин у період виборів бачимо суттєву різницю між дискурсами двох країн. Український режим можемо охарактеризувати як такий, що має високий рівень диверсифікації (а отже, у політичному дискурсі присутня більша кількість політичних акторів, які взаємодіють один з одним через політичний текст), а білоруський – як такий, що має низький рівень за показником (отже, політична взаємодія перед виборами та після – слабка).

При цьому український дискурс за більш високої диверсифікації передбачає меншу унікальність (до взаємодії постійно долучаються одні й ті ж суб'єкти), а білоруський, навпаки, за низької диверсифікації має високу унікальність (політичні актори рідко згадуються, і практично половина з них – унікальні). Це говорить про фрагментарність, нестійкість цифрового політичного дискурсу за складом політичних акторів.

До того ж в Україні увага в дискурсі зосереджена переважно на вітчизняних акторах (і їх згадують більше під час виборів та після), а от у Білорусі за високої фрагментарності та низької диверсифікації половина згадок належить зарубіжним акторам.

Таким чином, компаративний аналіз показує суттєву різницю між цифровими політичними дискурсами обидвох країн. Маємо також зазначити, що за попередні роки спостережень рівень диверсифікації падає в обидвох країнах, що можемо пов'язувати із цифровізацією дискурсу, а отже, збільшенням інформації (отже, і кількості політичних текстів). Також зростає показник вітчизняного фокусу (про зарубіжних акторів пишуть усе більше). Відповідно, є потреба подальшого вивчення цифрових дискурсів як цих держав, так і інших республік колишнього СРСР. Це дасть змогу чіткіше характеризувати політичні режими, а також, імовірно, у майбутньому створити відповідну класифікацію цих режимів.

Список використаної літератури

1. Балабан Р. Політичний режим в Україні в аспекті суспільних цінностей. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса*. 2012. № 6. С. 253–268.
2. Мацишина І. Конструювання політичної реальності України. Вінниця : ТОВ «Твори», 2019. 376 с.
3. Пантелейчук І.В. Політичний режим в Україні: проблеми демократичного транзиту. *Актуальні проблеми державного управління*. 2010. № 2. С. 282–289.
4. Хамутовська С. Політико-ідеологічні преференції населення Республіки Білорусь: соціологічний аналіз. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2013. № 4. С. 166–179.
5. Hutchenson D., Korosteleva E. *The Quality of Democracy in Post-Communist Europe*. Abingdon : Routledge, 2006. 178 p.
6. Matuszak S. *The oligarchic democracy. The influence of business groups on Ukrainian politics*. Warsaw : Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, 2012. 113 p.
7. McAllister I., White S. Electoral Integrity and Support for Democracy in Belarus, Russia, and Ukraine. *Sociology*. 2015. No. 25(1). Pp. 78–96. DOI: 10.1080/17457289.2014.911744.
8. Pleines H. Oligarchs and Politics in Ukraine. *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization*. 2016. No. 24(1). Pp. 105–127.
9. Pospieszna P.M. *When Recipients Become Donors Polish Democracy Assistance in Belarus and Ukraine*. Tuscaloosa : The University of Alabama, 2010. 399 p.
10. Shlapentokh V. *Personal Relations as a Core Feature of Feudalism. Contemporary Russia as a Feudal Society* New York : Palgrave Macmillan. 2007. Pp. 151–171.
11. Stent A. *The Lands In Between: The New Eastern Europe in the Twenty-First Century. The New Eastern Europe: Ukraine, Belarus, Moldova / Daniel Hamilton and Gerhard Mangott (editors)*. Washington : Center for Transatlantic Relations. 2007. Pp. 1–21.
12. Way L. *Authoritarian State Building and the Sources of Regime Competitiveness in the Fourth Wave: The Cases of Belarus, Moldova, Russia, and Ukraine*. *World Politics*. 2005. No. 57(2). Pp. 231–261. DOI: 10.1353/wp.2005.0018.

**UKRAINIAN AND BELARUSSIAN DIGITAL POLITICAL DISCOURSES
(COMPARATIVE ANALYSIS OF PRESIDENTIAL ELECTIONS' REPRESENTATION)****Nataliia Steblyna**

*Vasyl' Stus Donetsk National University,
Information and Applied Technologies Faculty,
Political and Government Studies Department
600-richchya str., 21, 21021, Vinnytsa, Ukraine*

Ukrainian and Belarussian digital political discourses are compared in the paper. Formal analysis is used (conducted with a computer program, written on Python language). Texts' corpus is materials of independent central online media of the countries: "Ukrains'ka Pravda" and "Novaya niva". The analysis periods were presidential election in Ukraine in 2019 and presidential election in Belarus in 2015 (texts for half of the year were collected). Three indicators were considered (diversification, uniqueness and local focus) and the significant difference between the discourses was discovered. Ukrainian discourse may be characterized as the one with relevantly high diversification level – 1.1 (the higher number of political actors, who are interacting through a text is represented); Belarussian discourse as one with low level for the indicator – 0.5 (thus, political interaction in the election time is weak). Additionally, Ukrainian discourse with higher diversification has lower uniqueness – 17% (the same constant political subjects are taking part in the interaction), however, Belarussian one with low diversification has high uniqueness – 46% (almost a half

of political actors represented is episodic). Thus, Belarussian discourse may be characterized as fragmented, and changeable because of political actors' consistence. Besides, in Ukraine attention is predominantly paid at internal actors (and there is an increase of the attention during the election and afterwards), however in Belarus with fig fragmentation and low diversification a half of mentions are about international actors (thus, local focus in Ukraine 2.8, in Belarus – 0.6). According to the previous discoveries the diversification level has been decreasing in the both countries, and that may be explained with discourses' digitalization and information oversaturation (thus, the number of news texts). The local focus indicator has been increasing as well (there is more information about international actors). Recent discoveries in the field has shown, that diversification level has been decreasing in the both countries, this may be explained with the discourse digitalization and information oversaturation (and increasing of political texts' number). The local focus indicator has been increasing (international actors are mentioned more).

Key words: digital political discourse, Ukraine, Belarus, presidential election, political regime.